

Forskning om utdanning av innsatte i Norden **Særlig fokus på Danmark**

Terje Manger*
Institutt for samfunnspsykologi
Det psykologiske fakultet
Universitetet i Bergen

Konferanse
Utdannelse af innsatte i Kriminalforsorgen
21. – 22. juni 2010
Nyborg Strand

*I samarbeid med medredaktører Ole-Johan Eikeland og Arve Asbjørnsen og de andre medlemmene av den nordiske forskergruppe: Helgi Gunnlaugsson, Leena Koski, Peter Koudahl og Stefan Samuelsson. I tillegg har disse bidratt: Åge Diseth, Anna-Lena Eriksson Gustavsson & Bogi Ragnarsson.

Rapporten

- Eikeland, O.-J., Manger, T. & Asbjørnsen, A. (Eds.) (2008). *Innsatte i nordiske fengsler: Utdanning, utdanningsønske og –motivasjon*. København: Nordisk Ministerråd.
- Eikeland, O.-J., Manger, T. & Asbjørnsen, A. (2009). *Prisoners' Educational Background, Preferences and motivation*. Copenhagen: Nordic Council of Ministers.

Takk til

- Innsatte og ansatte i nordiske fengsler
- Nordisk nettverk for fengselsundervisning
- Cirus Nordplus Voksen/ Nordisk Ministerråd
- Direktoratet for Kriminalforsorgen, Brottspåføljdsverket, Justisministeriet, Fylkesmannen i Hordaland og Kriminalvårdens hovudkontor

Noe av bakgrunnen for de nordiske undersøkelser

- Den nordiske rapporten “Å lære bak murene” (2003).
- En landsomfattende norsk undersøkelse: Eikeland, O.-J. & Manger, T. (2004). *Innsette i norske fengsel: Utdanning og utdanningsønske.*
- Stortingsmelding nr. 27, 2004-2005 *Om opplæringen innenfor kriminalomsorgen. ”Enda en vår”.*
- Alle rapporter og meldinger konkluderer med at vi trenger mer forskning om innsattes utdanning.

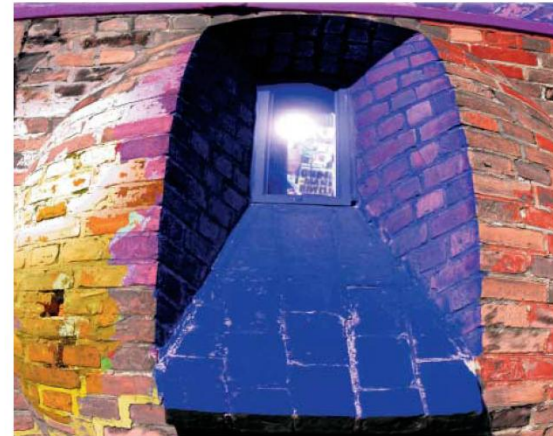
DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 27

(2004–2005)

Om opplæringen innenfor kriminalomsorgen

“Enda en vår”

Bakgrunn og problemstillinger

Et fundamentalt prinsipp i Norden er at innsatte skal ha samme rett til utdanning og samme tilgang til sosiale tjenester som andre borgere.

- Hvilken utdanning har innsatte?
- Hvilken utdanning ønsker de?
- Hva er deres motiver for å ta utdanning i fengsel?

Hva vet vi om fangepopulasjonen?

- Når startet deres problemer?
- Er de menn eller kvinner?
- Hvilken utdanning har de?

De nordiske undersøkelser av fengselsundervisningen 2006 – 2007 (i Danmark 9. – 12. januar, 2007)

	Målgruppe	Svarprosent	Befolkning
Danmark	3 461*	69.5	5.5 millioner
Finnland	3 432*	71.2	5.2 millioner
Island	119*	66.0	0.3 millioner
Norge	3 289*	71.1	4.8 millioner
Sverige	4 360* → 960**	93.0	9.0 millioner

*Fangepopulasjon i landet

**Utvalg av fangepopulasjonen

Kjennetegn ved respondentene

Gjennomsnittsalder

- Fra 31 år (Island) til 36 år (Sverige og Finland). I Danmark 34 år.

Kjønn

- Mellom 94 og 96 prosent var menn (i Danmark var 96.2 prosent menn)

Statsborgerskap

Prosent som er borgere av den nasjonen de er fengslet i

Danmark	84.3
Finnland	92.6
Island	90.0
Norge	85.6 (i 2009 var prosenten 67.6!)
Sverige	74.6

Innsattes høyeste utdanning. Prosent.

	Norden totalt (uvektet)	Danmark
Ingen utdanning	11	12
1 Grunnskole (obligatorisk)	38	34
2 Yrkesutdanning, gymnasialt nivå, studieforberevende	43	50
3 Universitet eller høyere utdanning	9	4
N	7422	2285

Høyeste gjennomførte utdanning i danske fengsler sammenlignet med alder. Svar i prosent.

	18-24 år	25-34 år	35-44 år	+45 år
Har ikke gjennomført utdanning	16.1	1.5	8.0	8.0
Folkeskole (inkl. 10. klasse)	39.3	30.9	29.5	31.7
Studieforberedende*	9.2	15.5	13.1	14.4
Erhvervsuddanning, grundforløb	23.0	19.9	13.5	8.1
Hel erhvervsuddanning/ svendebrev	12.6	25.3	34.6	30.8
Mellemlang, bachelor og kandidatuddanning	0.4	1.3	2.5	5.1

Omfatter studentereksamen, Højere Forberedelseseksamen (HF), Højere Handels Eksamen (HHX) og Højere Teknisk Eksamen (HTX). Noen figurerer i to kategorier.

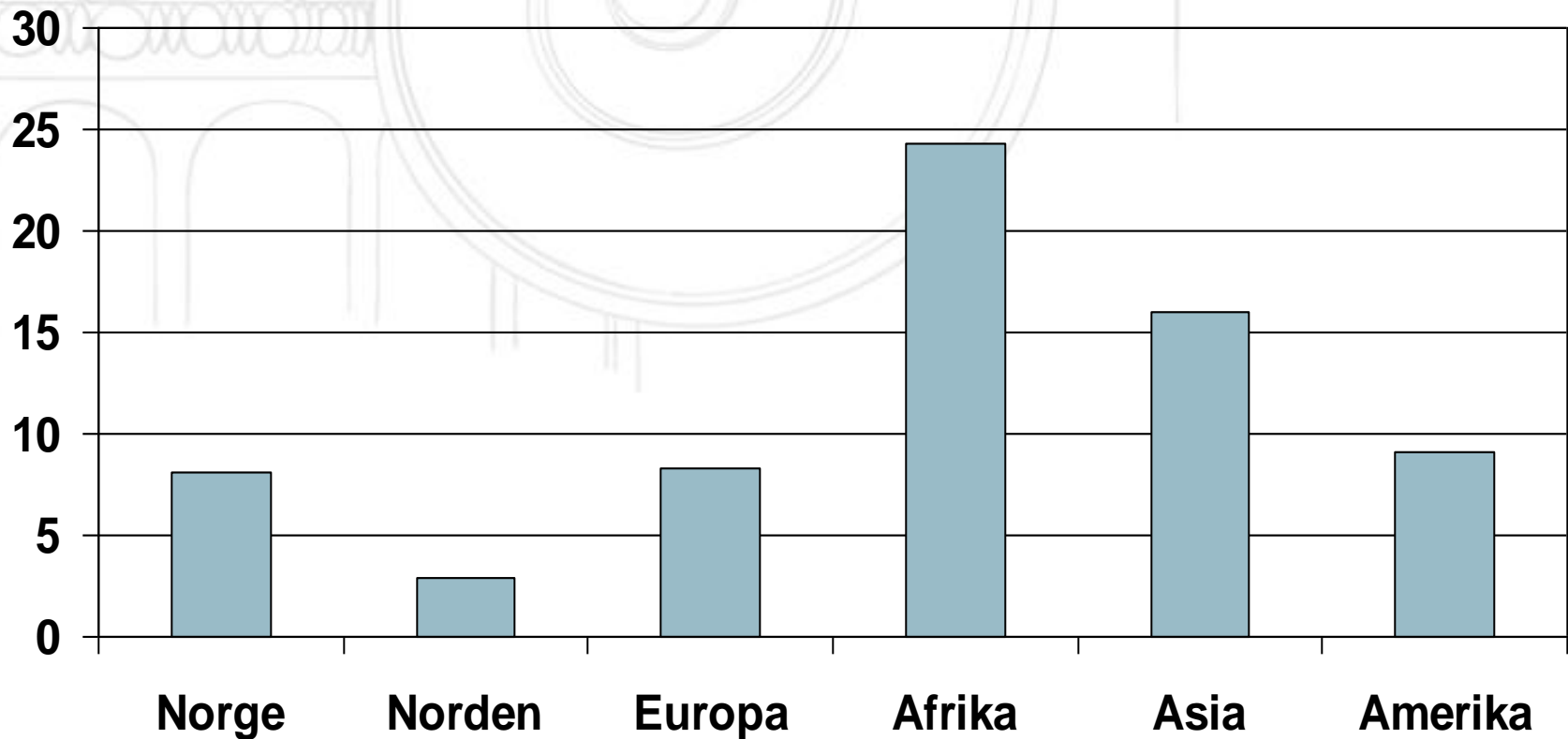

Prosent helt uten utdanning i danske fengsler etter fødeland (N=2337).

Danmark	10.9
Resten av Norden	0
Resten av Europa	10.3
Resten av verden	19.4
I alt	11.5

Prosent helt uten utdanning etter fødeland i norske fengsler

(Eikeland, Manger & Asbjørnsen, 2010)

Prosent innsatte som tar utdanning i fengsel

- **Danmark: 24**
- **Finnland: 33**
- **Island: 45**
- **Norge: 33 (i 2009: 46 prosent)**
- **Sverige: 38**

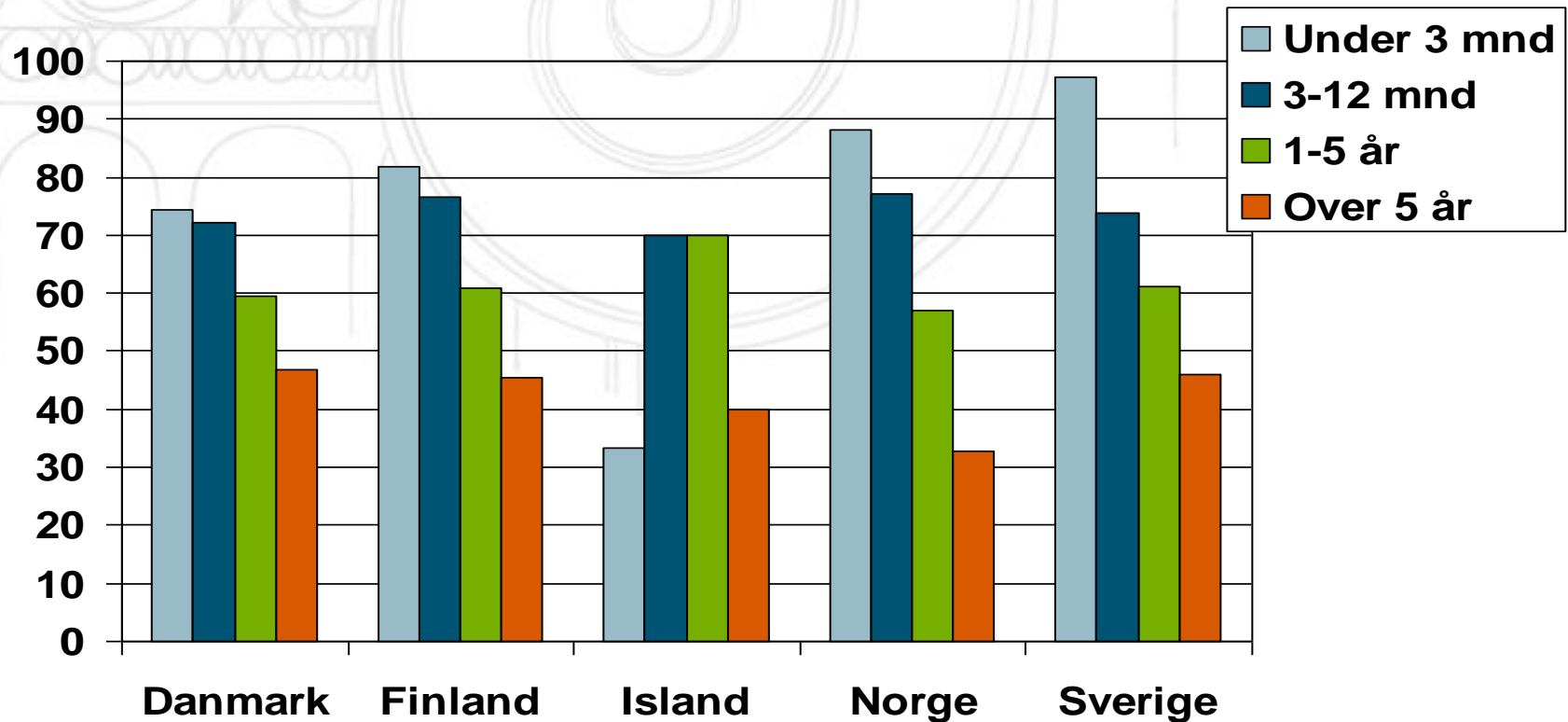
Grunner til *ikke* å ta utdanning i fengsel. Danmark.

De viktigste grunner

1. Jeg har ikke fått informasjon om utdanningstilbud (38.8 % svarte det)
2. Ingen utdanningstilbud som passer for meg (36.6 %)
3. Ikke interessert i å ta utdanning (22.6 %)

Andre forhold (22.7%)

Prosent som *ikke* tar utdanning i fengsel i relasjon til domslengde

Utdanningsønsker hos innsatte i Norden (prosent*)

	Totalt***	Danmark
<i>Ønsker ikke utdanning</i>	24	27
1. FVU/AVU**, grunnskole	6	17
2a. Ervervsutdanning**, yrkesutdanning	42	34.6
2b. Gymnasialt/studieforb.		
3. Universitet, høyskole	9	-
Ubesvart	17	21

*Summen blir ikke 100 pga ekskludering av noen utdanningsønsker og fordi respondentene kunne sette mer enn ett kryss; **Danmark; *** Uvektet

Motiv for utdanning

- Hvilke grunner har de innsatte for å ta utdanning?

Motivkategorier og grunner til å ta utdanning (Danmark og Norge)

Motivkategori (faktor)	Grunner til å ta utdanning
Faktor 1 Endring og mestring av fremtiden	For å mestre tilværelsen etter soning
	For lettere å unngå lovbrudd etter soning
	For lettere å få jobb etter soning
	For å ta eksamen/forbedre karakter
	For å bruke skolen i fengsel som overgang til skole etter soning
	For å få større tro på meg selv

Motivkategorier og grunner til å ta utdanning (Danmark og Norge)

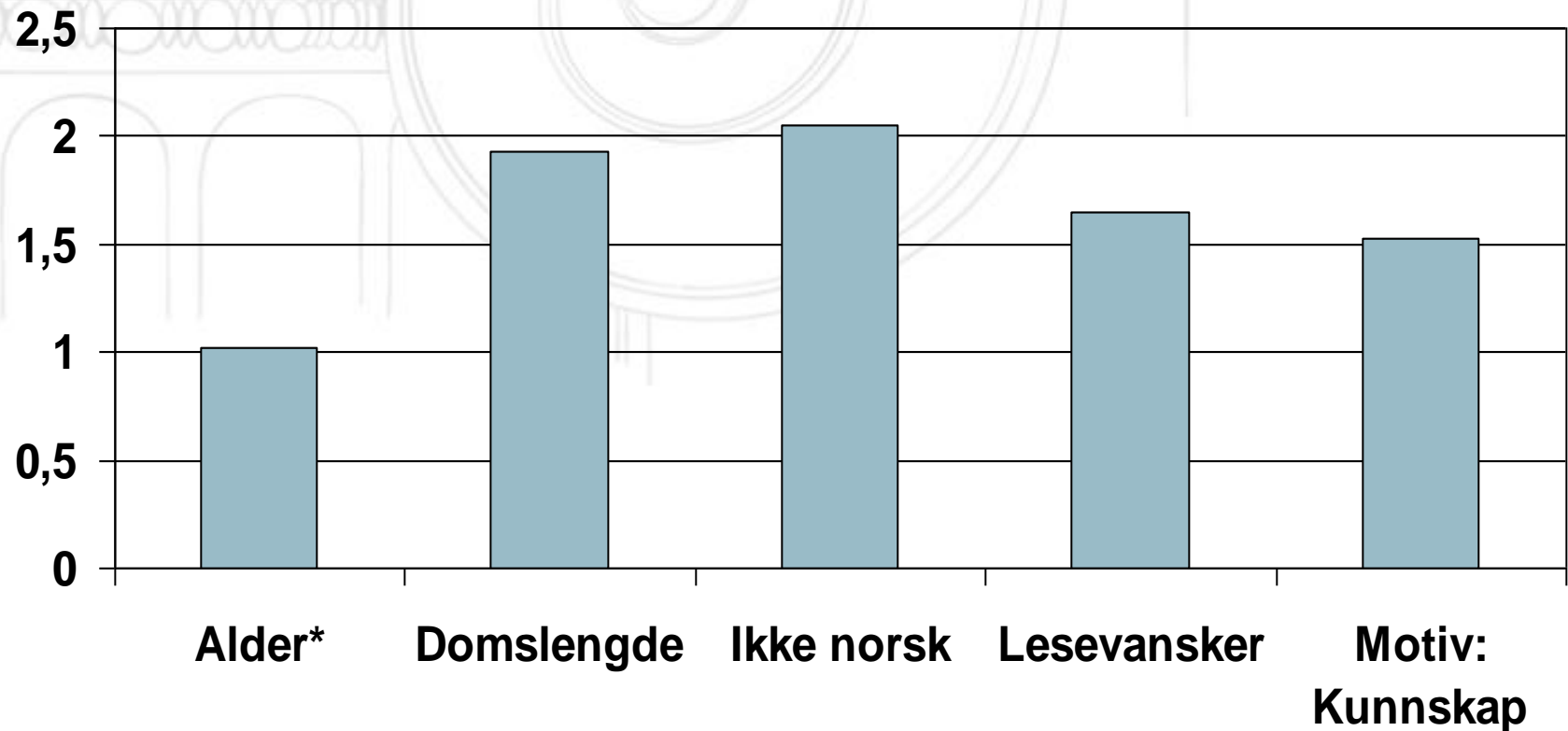
Motivkategori (faktor)	Grunner til å ta utdanning
Faktor 2 Sosiale og situasjonspregede grunner	Fordi venner går på skole
	For å få større frihet på dagtid
	For å kunne delta i det sosiale miljøet på skolen
	Å bli oppfordret av noen
	Fordi det er bedre enn å jobbe i fengsel

Motivkategorier og grunner til å ta utdanning (Danmark og Norge)

Motivkategori (faktor)	Grunner til å ta utdanning
Faktor 3 Tileining av kunnskap og ferdighet (Utdannelsens bidrag til meningsskapelse under soning)	For å benytte tiden til noe fornuftig og nyttig
	For å tilfredstille lærelysten min
	For å lette soningen
	For å tileine meg faglig kunnskap

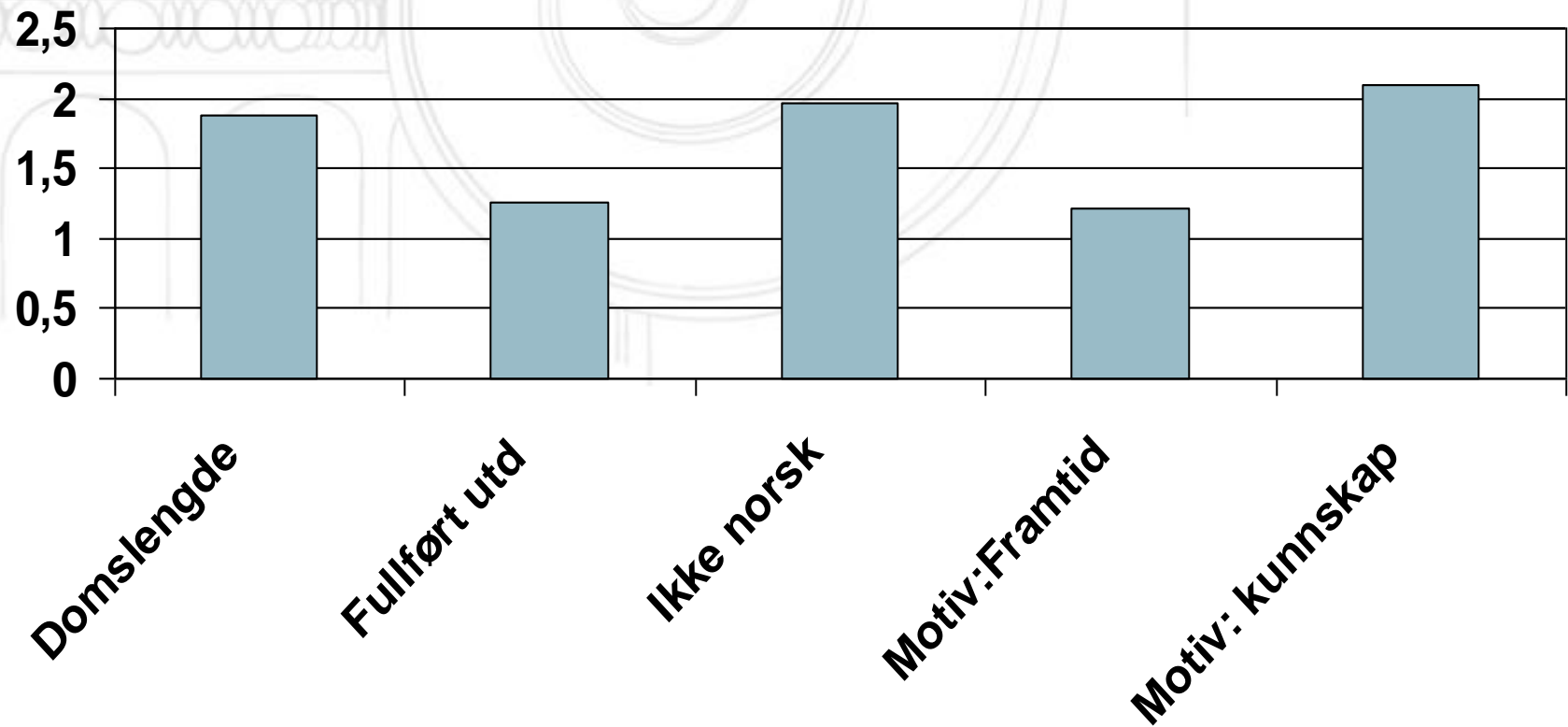
Sjansen for at en tar utdanning i fengsel

(Manger, Eikeland & Asbjørnsen, 2010)

Sjansen for at en ønsker å ta utdanning i fengsel

(Manger, Eikeland & Asbjørnsen, 2010)

Forhold som skaper problemer for innsatte som tar utdannelse i danske fengsler. Svar i prosent. N = 580.

Utilstrekkelig adgang til computer	60.7
Manglende ro i fengslet	35.9
Overføring under soning	33.4
Sikkerhetsrutiner i fengslet	28.3
Utilstrekkelig adgang til litteratur	28.3
Soningen avsluttes før jeg er ferdig med utdanningen	27.8
Mine egne regne- eller matematikkvansker	16.4
Mine egne lese- eller skrivevansker	15.2

De fire viktigste forholdene som skaper problemer under utdanning i fengsel. Rangert for hvert land.

Problem	D	F	I	N	S
Mangel på ikt-utstyr	1	1	1	1	1
Sikkerhetsrutinene i fengsel	4	4	4	2	2
Overføring under soning	3	2		3	4
Mangel på litteratur	4	3	2		
Uro i fengslet	2	4		4	
Soningen er over før utdannelsen er ferdig	4	4	3		
Egne lærevansker			3		
Mangel på lærere (ble bare stilt i Sverige)					3
N	580	812	20	546	301

De innsattes vurdering av undervisningen de får. Prosentvis svarfordeling i Danmark. N=674.

	Helt enig	Litt enig	Usikker	Litt uenig	Helt uenig
Jeg er fornøyd med undervisningen	29.8	26.7	13.6	11.6	18.2
Undervisningen er tilpasset mine behov	27.4	25.6	16.4	11.6	18.9

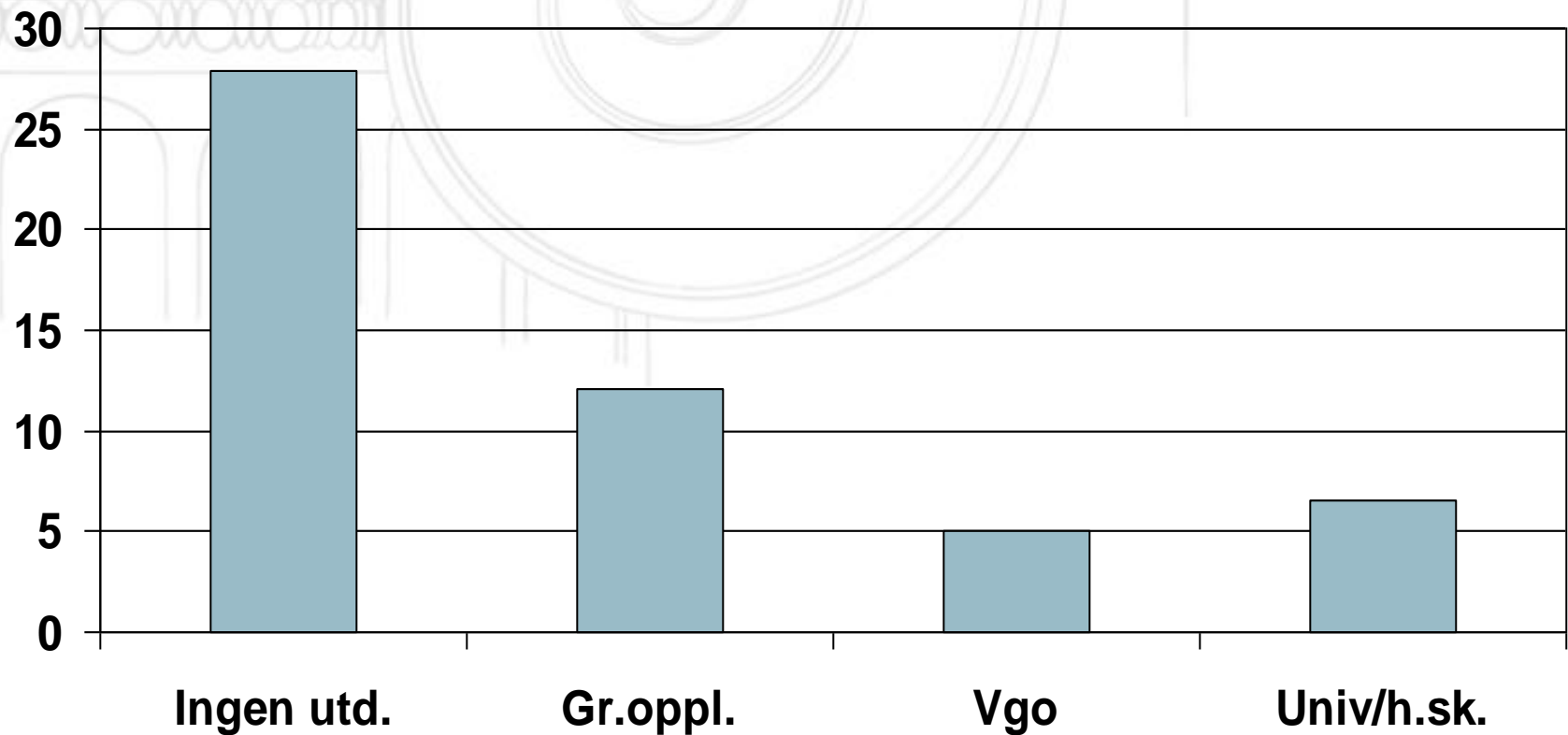
I Norge er 72 % "helt enig" eller "delvis enig" med det første utsagnet
og
61 % "helt enig" eller "delvis enig" med det andre utsagnet

En kort oppsummering

- Det er stor variasjon i utdanningsnivå hos innsatte
- Det er for stor forskjell mellom innsattes og befolkningens utdanning
- Forskjellen er størst mellom de yngste i fengsel og den yngre delen av befolkningen
- Tre firdeler av danske innsatte tar ikke utdanning i fengsel
- For mange forhold i fengslet skaper problemer for utdanningen
- Innsatte i danske fengsler er overveiende fornøyde med undervisningen de får, men på noen områder mindre fornøyde enn innsatte i de andre nordiske land.
- Innsatte under utdanning i Danmark er motiverte for å endre og mestre fremtiden
- Motivkategoriene påvirker innsattes utdanningsaktivitet og deres utdanningsønsker
- Flertallet av de innsatte ønsker å begynne med utdanning

Prosent som *aldri* har hatt arbeid og høyeste fullførte utdanning

(Eikeland, Manger & Asbjørnsen, 2010)

Hvorfor er utdanning i fengsel viktig?

Alle innsatte har rett til utdanning!

Mer spesifikt

- Det øker deres muligheter på arbeidsmarkedet
- Det reduserer risikoen for ny kriminalitet

I bredere termer

- Viktigheten av å tilby utdanning i et demokratisk samfunn
- Utdanning har verdi i seg selv og det er viktig å bidra til at hele personen får utvikle seg.